

לגיבוש תורת-לחימה

סא"ל ישראל בר

לא תמיד העובדה שלמושג מסוים כביכול „יש כנפים“, מעידה גם על כך שתוכנו ומשמעותו ברורים די הצורך. מדברים אצלנו רבות על „תורת-בטחון“ ו„תורת-לחימה“. אולם, למרות שהנתונים העיקריים לשתיהן ידועים — ואף מסקנות-היסוד מנתונים אלה כמעט שאינן מוטלות כספק — הרי רבה עד מאוד המלאכה שיש לעשותה עד אשר תפותחנה ותנוסחנה באמת בשטחים אלה „תורות“ הראויות לשם זה.

אין, כמובן, להתעלם מהקשיים הניכרים המתייצבים לפני מלאכה מעין-זו — והבעיות המורכבות שיש צורך לפתורן בטרם ניתן יהיה להגיע להישג של-ממש. על שניים אלה ברצוננו לעמוד הפעם ברשימה זו.

הגדרות - גורמים - מדידים

דומה שאת תוכנה המורכב והנרחב של תורת-הבטחון אפשר בכל-זאת למצות במלים ספורות. תורה זאת היא סכום ההנחיות לכל הזרועות הממלכתיים (כולל את הכוחות המזוינים — אולם לא אותם בלבד) לתפעול העצמה הלא-מית, לשם הבטחה ומימוש של האינטרסים החירניים של המדינה. לעומת-זאת, ניתן לומר שתורת-הלחימה היא

ידוע הוא שקביעת המטרה, ותחמת התחרוים, הן מן התנאים הראשוניים להצלחה בפעולת-תקרב וכן בכל פעולה אחרת — וגם בפעולה עיונית.

ננסה איפוא לבדוק תחילה מהו התחום המפריד בין תורת-בטחון ותורת-לחימה, תעודתה ומהותה של זו האחרונה ואיזה גורמים משפיעים עליה.

האם הצורך במהלומת שריון בשריון, המורפיע במצב זה או אחר של מהלך המלחמה, יובן באופן הנכון אם מזכירים אותו מבלי לציין ולהגדיר את עצם המצבים בהם הוא עלול להפוך להכרח? זוהי, בעצם, השאלה המוצגת ע"י סא"ל י. בר, בעקבות הבירורים עם סיכומי תמרון-העוצבות תשי"ך (ראה ב„מערכות“, חוב' ק"ל). רשימתו זו של י. בר באה הפעם במקום ה„טור“ שלו („מעמדות-התצפית“), המופיע זה כמה זמן בחוברות „מערכות“.

„הנחיות לכל החילות“

סכום ההנחיות לכל החילות של צבא־היבשה ולזרועות־האוויר־והים, כיצד על הללו לממש את שיתוף־הפעולה הדרוש ביניהם ולהבטיח את הנצחון בהתנגשות מזוינת, בשלושת הרמות גם־יחד בהן מתנהלת התנגשות כזאת: האס־טרגית, האופרטיבית והטקטית.

נובע מכך, בתקופה החדשה, שאמנם ישנן כמובן לכל חיל וכל זרוע שיטות־קרב ובעיות־ארגון טכניות ומנהלתיות משלו, אך עם זאת תורת־הלחימה היסודית חייבת להיות כוללת. דבר זה מסתבר גם אם נעמוד על הגורמים אשר צריך להביאם בחשבון בניסוחה של תורה מעין זו, — גורמים שמשמעותם העקרונית משוֹר־תפת לגבי כל החילות והזרועות, כמובן שהדגשת הגורמים משתנה בכל־אחד מהם, לגבי כל זרוע וחיל של הכוחות המזוינים.

נציין רק את חמשת החשובים ביותר:

את המזיגה הנכונה בין קביעה מחייבת של אותם כללים־בסיסיים שהם השלד ההכרחי של התורה — ובין השארת חופש־פירוש במעט למבצעה.

מצטרפים לקושי זה מספר קשיים נוספים. הגורמים שהזכרנו קודם־לכן, והמשפיעים על תורת־לחימה — הן על תוכנה והן על צורתה — משתנים מבחינה איכותית וכמותית. על־כן, גי־בוש של תורה זו הוא „מלאכה שלעולם אינה נגמרת“ — ויש לבדקה תכופות, לאור מספר „מדידים“ שהחשובים בהם הנם האסטרטגיה־הלאומית הכוללת — והאסטרטגיה־הצבאית המוחשית, הנובעת ממנה.

אולם קיימים גם מדידים אחרים; והם: נסיונם של אחרים, כלומר ההסטוריה הצבאית כמובן הרחב ביותר — ונסיונו העצמי של אותו צבא העוסק בגיבוש תורתו.

בקני־מידה אלה יש להשתמש, כאמור, לגבי כל זרוע וכל חיל — ולגבי כל רמה לתפעולם של הללו; כי אם אין נוהגים כך — אפשר להגיע למסקנות, קיצוניות, העשויות להפריע לאותו איוון הדרוש לכל כוח צבאי בתקופתו.

כדי להימנע מזה, נציג לפני עצמנו, לדוגמה, אחת משאלות־המשנה של תורת־הלחימה — שאלה, העומדת זה זמן רב ב„מרכזו של עול־מנו“; והיא: דרכי התפעול של גייסות־השריון.

(א) רמת־ההתפתחות הטכנית והמדעית של התקופה: הן בהשתקפותה הכללית — והן בהשתקפותה בשטח הצבאי, המיוחדת, לג־בי חימושו של הצבא הנדון.

(ב) מצבה הגיאוגרפי והטופוגרפי של אותה מדינה המתאמצת לגבש תורת־לחימה לצב־אה.

(ג) מצבה הכלכלי.

(ד) מערכת יחסיה־חוץ שלה ומעמדה בזירה הבין־לאומית.

(ו) כל אותם הנתונים — לגבי האויבים האפ־שריים של הגוף־הלאומי שבו המדובר.

רק על־פי חישוב מאוזן של כל הגורמים האלה ניתן לגבש תורת־בטחון ומדיניות־בט־חון — שהיא, מצידה, הנחת־היסוד לאסטרטגיה צבאית־גרידא; ובעקבות כך — את תורת־הלחימה הכוללת. תורה זו על פירוטיה לכל זרוע ולכל חיל, אינה לובשת צורה של „ספר־בישול לנצחונות“, — כי אם הנה מסכת־כללים המשמשים כקו־מדריך למפקד בכל הרמות, אך בלי לכפתו לתכתוב קשיה אשר ישלול ממנו את הגמישות הן של התאמה לחיונוֹת המשת־נים־ללא־הרף של התהליך המלחמתי — והן של תגובה עליהם.

זהו איפוא הקושי הראשון — והבלתי־מבוֹר־טל — בניסוחה של תורת־לחימה: כיצד למצוא

תפעול חיל־השריון לאור המודר־האסטרטגי

אפשר לשער, גם האחראיים על בטחונן של ברה"מ מזה — ושל בריטניה מזה: — אילו היו הראשונים חוזים־מראש שהתנגשות עם גרמניה הנאצית היא בלתי־נמנעת, ושהיא תוכרע במלחמת־תנועה כמונעת במישורי רוסיה — ואילו היו האחרונים יכולים לתאר לעצמם כי דוקא באורח־מלחמה זה יצטרכו הס־עצמם להגן במד־בר־המערבי על גורל האימפריה.

בכל המקרים האלה היה לפנינו כשלון מח־שבתי בתחום של התאמה ושילוב בין האסטר־טגיה־הלאומית הכוללת לבין האסטרטגיה ה"צב־אית־גרידא" — וכן כשלון מחשבתי בהבנת יחס־הגומלין שבין רמה אחרונה זאת והרמה האופרטיבית. אך מלבד אלה בולט גם מקור אחר — המקור השני — של שגגה לגבי תפקידו ותפעולו של השריון והוא: "הדעה־הקדומה החילית"; דהיינו הרעיון המוטעה שחיל אחד בלבד הוא המכריע בשדה־הקרב, ולפיכך — אף הקובע את טיב תורת־הלחימה: כגון, "העירון

תפעול שריון — כיצד ?

הרגלי־הארטילריי, ששרר בצבא הצרפתי, ובמיי־דה יותר קטנה בצבא הסובייטי, באותם הזמ־נים — ומאידך גיסא "ההגזמה הקבלריסטית" שציינה את אנשי־השריון (אנשי חיל־הפרשים של אתמול) הבריטיים.

אין צורך להרחיב את הדיבור על כך שעוד בתקופה שבין שתי מלחמות העולם — וביתר־שאת במלחמת־העולם השניה ובמינו אלה — נהפך השריון, יורשו של חיל־הפרשים מומנים־עברו, לאחד החילות העיקריים של זרוע־כוחות־יבשה חדישה; ושום תורת־לחימה, של כל צבא שהוא, אינה יכולה להתעלם מהתפקיד להג־דיר — בהתאם לנתונים המאוחדים לו ולמד־יתו — את המשומות, המבנה והדרכים־המדעיות הנקבעים לחיל זה במסגרת כלל הגוף־הלוחם. כן מן־המיותר הוא להזכיר בפרוטרוט את כשלונותיהם של צבאות שונים אשר לא פתרו בעיה זו, ושהנהגותיהם שגו בנקטן תפיסות מוטעות לגבי יעודו (ולפיכך — גם לגבי ארגונו והפעלתו) של חיל־השריון; משגה שברוב המקרים נבע מראיה חד־צדדית קיצונית.

פיצול השריון, והצמתו לגופי־הצבא הרג־ליים — הן בצבא הצרפתי ב־1940, והן בצבא הסובייטי ב־1941 — ומאידך־גיסא התפיסה הק־צונית השניה, "הפרשית" הבריטית — גרמו בכל מקרה ומקרה, הן לבניו בלתי־מאוזן של הגופים האופרטיביים והטקטיים והן לשיטות־לחימה בלתי־נכונות; אכן, אלו הן דוגמאות שגורות ו"לעוסות" מכדי שנשוב ונזוור עליהן כאן.

מקורותיהן של השגיאות, ושל המפלוא אשר באו בעקבותיהן, היו שונים ורב־גוניים אולם נצביע עתה רק על שניים.

הראשון, והיסודי, היה טמון בחוסר התעמ־קות די־הצורך — ובהעדר ראית־הנולד מספ־קת — אצל ההנהגות של צבאות אלה לגבי הצרכים האסטרטגיים של ארצותיהן, והמצבים האסטרטגיים בהם עלולות הן לעמוד.

אילו היו הצרפתים, למשל, נותנים בעוד־מועד את דעתם על הסתירה שבין מדיניות־החוץ ומדיניות־הבטחון שלהם בכללותה — אילו היו מבינים שזו הראשונה מחייבת אותם לאסטר־טגיה אופנסיבית ולא דפנסיבית, שאפילו במקרה של דבקות בתפיסה־כללית־הגנתית, יודקק מי־מושה לפחות לפתרונות תוקפניים ברמה האופ־רטיבית — יתכן והיה דבר זה משפיע על אופן בנינו והפעלתו של חיל־השריון הצרפתי.

לאותה מסקנה בתחום זה היו מגיעים,

לנוכח הלקח המוזכר, ולקחים רבים אחרים, ניתן לשאול: — היוכל צה"ל במאמציו לגבש את תורת-הלחימה שלו ולקבוע בה לגייסות השריון את מקומם הראוי והנכבד, לותר על ה"מודד האסטרטגי"?

רשימות אחדות שהופיעו בעקבות התמרון הגדול בגליון ק"ל של "מערכות" נוגעות בנושא בסיסי זה. ברשימות אלה, בצד הצגה יסודית וחודרת של גורמי-לחימה, ושל בעיות לוחמת-שריון במיוחד, והדרכים בהם אנו מבקשים לפתור בעיות אלו — מצויות גם נקודות אשר לדעת כותבי-טורים אלה טעונות הבהרה וקביעת-סייגים.

אנו מוצאים בהן בין-היתר את המשפטים הבאים: "...צירוף שתי עובדות עיקריות אלה — ההכרח להשיג הכרעה במהירות, והעובדה שההכרעה בתחום כוחות-היבשה תושג רק לאחר הכרעת כוחות-השריון של הצד השני — היו ממנו, כמובן, מסקנות, והן השתקפו במידה גוברת והר לכת בארגונם, אימונם ודרכי-תפעולם של הכוחות שלנו אשר צריכים ליטול חלק בהכרעת שריון האויב — ובמיוחד של העוצבות-המשור-ינות. בעיתן המרכזית של עוצבות-השריון תהיה כיצד להגיע למגע מהיר, ומכריע עם עוצבות-השריון העיקריות של האויב, ואיך להביא לידי כך שהתנגשות, או התנגשויות, השריון העיקריות תערכנה באופן כזה שאנו נהיה המכתיבים את המלכי-הקרב".

ועוד: "...אציין כי עיקר תורת לוחמת-השריון הוא הכרעת שריון-האויב והעברת המלחמה אל אדמתו... הדבר הבולט בתחום האופרטיבי — והיה העובדה כי בתנאי-מלחמה בזירה מסוימת, וביחוד בין צבאות לא-גדולים יחסית, עשויה מערכה שלמה, ואולי אף מלחמה, להיות מוכרעת בקרב שריון-בשריון בו יושמד מירב שריון האויב".

הנחנו לעיל שהבדלה ברורה בין רמותיו השונות של התהליך המלחמתי, מחד-גיסא, והראיה של כל חיל זורוע כמשולבים בגוף-הלוחם הכולל, מאידך-גיסא — הם תנאי-יסוד ליצירה של תורת-לחימה ההולמת את המציאות.

הנחה זו, אשר נתאשרה במשך מאות-בשנים בקרב כל צבאות העולם, ודאי שנכונה גם לגבי צה"ל; ויש על-כן צורך בסייגים לא-מעטים לניסוח האומר "עיקר תורת לוחמת-השריון הוא

הכרעת שריון האויב והעברת המלחמה אל אדמתו".

באילו זירות ובאילו נתונים גיאופוליטיים מתנהלת מלחמה — דבר זה נקבע ע"י מדיניות-הבטחון-הלאומית הכללית והגורמים השונים אשר מעצבים אותה; ומבחינה אובייקטיבית אין זה ביכולתו של הצבא בכלל, ובודאי שלא של חיל זה או אחר, לקבוע את ההלכות בתחום זה. על הכוחות-המוזינים לתרגם את התדריך של מדיניות-הבטחון ("האסטרטגיה-הלאומית") רא-שית-כל לשפתה של אסטרטגיה-צבאית; על מט-רותיה; ובודאי אפשר יהיה במקרים רבים לנסח את מטרותיה אלו, מתוך התאמה להגדרה הקל-סית, כך: שבירת רצון-האויב להמשיך במלחמה על-ידי שנשמיד את כוחותיו המוזינים, ובפרט את מכשיר-התמרון שלו — העוצבות המשור-ינות הגדולות.

אולם אל-לנו לערוב את הרמה האסטרטגית ואת הרמה האופרטיבית, לערוב קביעת המטרה עם שיטות-הביצוע. אם מקבלים אנו כנתון יסודי שמטרתנו היא חיסול כוח-האויב, ועוצבות-השר-יון שלו בראש-וראשונה, ושמצבנו האסטרטגי מחייב אותנו להשיג את ההכרעה הזאת במהיר רות — האמנם נובע מכך שהכרעה כזאת תושג דוקא "על-ידי התנגשות, או התנגשויות, שריון עיקריות"? והאם נובע מכך "שמערכה שלמה, ואולי אף מלחמה, עשויה להיות מוכרעת בקרב שריון-בשריון"?

אין זה סוד שלפני צה"ל, בדרכו למימוש האסטרטגיה הדפנסטיבית הברורה שלו, עומדות שתי אפשרויות אופרטיביות עיקריות: המת-קפה-הנגדית המקדימה והמשבשת (כדוגמת "מבצע קדש") — והפתרון הדפנסיבי-אופרטיבי, המתוזיל עם שלב-הבלימה, על-מנת להגיע לשיא במתקפה-נגדית, הקוצרת את פירותיו של השלב הקודם (כדוגמת מלחמת-הקוממיות).

כלום יש צורך בכלל להזכיר ששום צבא אינו חפשי לגמרי לבחור באפשרויות האופרטיביות, אלא דבר זה מותנה באסטרטגיה הלאומית הכוללת ובנתונייה — בין-היתר, הנתון הנכבד של מערכת-הכוחות הבינלאומית?

כלום יש צורך בכלל להזכיר שבאותה מידה עצמה שכותמוזין אשר יגביל את עצמו מראש לעמדה פסיבית-הגנתית, יהיה שרוי בטעות יסודית — הרי אפשר לומר אות-דבר-גופו על

מחייבים ואפילו מאפשרים פסק חד'משמע — ובהכרח גם חד'צדדי — כי „עשויה מערכה שלמה, ואולי אף המלחמה, להיות מוכרעת בק' רב שריון-בשריון בו יושמד מירב שריון-האויב“?

האמנם, לנוכח כל 'אלה, תהיה מופרכת המס' קנה כי שעה שמגבשים תורת-לחימה יש להש' תמש ב„מודד האסטרטגי“ בהקפדה רבה, וכי בעת-ובעונה אחת יש לשמור על כפיפותם של כל חיל וחיל, וכל זרוע וזרוע, למסגרתה הכוללת של החזרה?

מדיר הלקח ההיסטורי והלקח שלנו

הצרפתים היו סבורים „כי מערכה שלמה, ואולי אף מלחמה, עשויה להיות מוכרעת בקרב שריון-בשריון“; כלומר — בין חילות הפרשים האבירים.

האנגלים לעומת-זאת, שהיו בעלי נטיות יר' תר מעשיות ופחות אביריות — וגם בעלי חיל-פרשים קטן הרבה יותר מזה של הצבא הצרפתי — השתדלו, כידוע, לקבל את ההסתע'רות של פרשי-האויב במערך מבוצר, שממנו מערערת „אש“ הקשתים את טורי-ההתקפה של האויב עד היסוד — ורק כאשר אלה, מחמת קרבנות רבים וסבל, נעצרו בתנופתם ויציי' בותם התמוטטה, הופעלה (בכ"א מקרבות אלה) נגד אגפם ועורפם ה„עתודה המשורית“ — הא' בירים האנגליים.

והרי עוד סיפור מהימים הרחוקים ההם — שהתרחש בארצנו: מערכת-חטי' הנודעת. גם בה התנגשו שתי תורות-לחימה. מצד אחד — הצלבנים, שסברו, כמו האבירים הצרפתיים 150—200 שנה אחריהם, כי „מערכה שלמה, ואולי אף מלחמה, עשויות להיות מוכרעות ע"י התנגשות שריון-בשריון“. ולעומתם — ה„סר-צנים“, בפיקודו של צלח אד'דין, שציינה אותם לא „רוח ספורטיבית“ אלא נטיה למושגים מע'שיים, נמנעו מהתמודדות כזאת על-ידי קרב-השהיה של מסך-נייד המורכב מחיל-הפרשים הקל שלהם. הם הטרידו ללא-הרף את שדרות-הפרשים המשוריינים הכבדים במסע-התקרבות; וכן ידעו ל„תעל“ את המסע הזה עד לגרימת משבר לוגיסטי מכריע במחנה הצלבני — המח-

כוח-מזוין הסבור-מראש שהן היומה האסטרטגית והן היומה האופרטיבית תהיה תמיד בידו, תוך התעלמות מההשתלשלויות ברמה של מדיניות-הבטחון הגבוהה. ונוסיף עוד גורם שכבר ציינו אותו לעיל, המשפיע הן על מדיניות-הבטחון בכללה והן על תורת-הלחימה הממשית: והוא „ההתפתחות הטכנית והמדעית של התקופה, השתקפותה הכללית בשטח הצבאי, והשתקפותה המיוחדת לגבי חימושו של הצבא הנדון“ (וכמו'ר בן — גם לגבי חימושם של אויביו האפשריים). הניתן לומר שגורם זה, והשתקפותו הנוכחית,

ידועה המימרה רבת-המשמעות: „אנו למ'דים מן ההיסטוריה את העובדה כי אין אנו למדים ממנה“. אכן, ויכוח ישן הוא „האם אמנם רק את זה אפשר ללמוד מההיסטוריה“ — או האם אפשר למצות ממאורעות-העבר מסקנות מאלפות ומדריכות להווה ולעתיד.

הגירסה השניה, בכל-אופן, מקובלת לעת-עתה בכל צבאות העולם — אפילו בעידן-הגר-עיני. כי על-פי הנסיון המקובץ של תולדות המלחמה הסתבר שקיימים עקרונות לתורת-הלחימה, היפים לכל התקופות — אם כי אמצעי-הביצוע משתנים והולכים.

תפיסה זאת הסתמכה גם על ההכרה שקיימת זהות פונקציונלית בין החילות השונים, ובין תכונות-היסוד שלהם, שבתקופות השונות — אם גם טנח, כוח-ההרסני וקצב-ניידותו של חימושם התפתחו מאוד במשך הזמן (וב-50 השנים האחרונות — במהירות מסחררת).

זאת היא הסיבה לכך שאנשי-צבא רבים בעולם סבורים כי אפשר, למשל, ללמוד אפילו מימי-הבינים הרחוקים לקחים בשביל שיטות-הלחימה של היום; ושיש, למשל — כל-כמה שהדבר יראה מוזר — לא-מעט דמיון בין מער'כות-האבירים בשעתן למערכות-השריון של היום.

נקח לדוגמה את הקרבות המפורסמים בין האנגלים ובין הצרפתים ב„מלחמת מאה-הש-נים“ — ליד קרסי, פואטיה ואז'ינקור, בהם התנגשו למעשה לא רק שני צבאות, אלא שתי תורות-לחימה — וגם שתי תפיסות שונות לגבי תפעול „חיל-השריון“ של הימים ההם.

יון-בשריון, אלא שואף לחדירה עמוקה, עד למערכת-העורף הבריטית, כדי לשבשה ולשתק את כושר-התמרון של העוצבות המשוריינות על-ידי סתימת הצנורות לזרימת הדלק, התחמושת, התיקונים וכד'.

ואילו הדוגמה השניה — מערכת-קורסק ב-1943. כידוע, ריכוז או הגרמנים עוצמת-שריון בלתי-רגילה כדי להבקיע את החזית של הצבא הסובייטי. האם הלז קיבל את האתגר הזה על-ידי התיצבות אצילה של שריון מול שריון? — גם כאן ידועה התשובה. הכוחות הסובייטיים בלמו את הסתערות הטנקים הגרמניים, כשם שהאנגלים בלמו בזמנו — בימי-הבינים — את הסתערות האבירים הצרפתיים: — שדות-מוק-שים עמוקים, בריגדות של ארטילריה נ"ט, מטר-אש של ארטילריה-השדה, של מטוסי-הסער ומפציצי-הקרב — הם אשר קיבלו את פני השריון הגרמני; והעוצבות המשוריינות הסובייטיות הגיחו מאוחר-יותר כדי להשלים את המלאכה — ולא כדי להתחילה.

נסיון זה, ונסיונות דומים רבים, הטביעו את חותמם על תורת-הלחימה הסובייטית, כפי שהיא נוסחה אחרי מלחמת-העולם השניה.

באחת הרשימות בגליון האחרון של „מערכות" נאמר אמנם כי „הקרב של שריון בשריון בקנה-מידה גדול מהוה את גולת-ההכותרת בדוק-טרינה הסובייטית".

בתקנון לגייסות-המשוריינים-הממוכנים של הצבא הסובייטי של 45—1944 נאמר לעומת זאת: — „יש להימנע מהתקפה ישירה, ותמיד לחפש הזדמנות לכון את ההתקפה נגד האגפים והעורף-האופרטיבי של האויב". מפקד גייסות-השריון, המרשל רוטמיסטרוב, סיכם ב-1945 את לקח המלחמה כדלקמן: „...על אף העובדה שלשריון תפקיד מכריע בהתקפה, שום חיל לבדו אינו יכול לנצח את האויב ללא שיתוף פעולה עם חילות אחרים...". ספק אם יש בידינו ידיעות מספיקות ומוסמכות על התפתחות הדוקטרינה הסובייטית מאז ועד עתה, אולם קשה להניח שהשתנתה, דוקא תוך-כדי העיזן הגרעיני, משתי הבחינות הנזכרות-לעיל.

ויש להשתמש, בתהליך הגיבוש של תורת-הלחימה הכוללת ושל ההנחיות שבביל כל חיל וחיל, גם ב„מדיד" שלישי — והוא הנסיון העצמי.

סור במים, שבאותם הימים היה גם זהה עם מחסור בדלק (השקט סוטים!) בשריון של היום. בשלב הראשון של ההתנגשות בשדה (שחלה לאחר תהליך התשת האויב) השכילו הם להפריד את חיל-הרגלים המסייע של הצלבנים מהפרשים-הכבדים של הללו — והגיעו בסופר-שלידבר אל השלב של „לחימת שריון-בשריון" במצב שבו ה„טנקים" של היריב היו כבר מחוסרי יכולת תנועה ותמרון, משובשי מבנה ונעדרי גיבוש.

ישנם אנשים הסבורים כי קורות-מלחמה רחוקות אלו הנן כיום „חסרות-טעם-ורייח"; וכי אפשר כעת ללמוד משהו מלקחי ההיסטוריה-הצבאית — אם בכלל ניתן עוד הדבר — רק כשהמדובר הוא בתולדות מלחמת-העולם-השניה. אך מה מלמדות אותנו תולדות אלה? הן מלמדות אותנו כי מצביאי המאה-העשרים המשיכו במסלול חכמת-המלחמה של מצביאי המאות ה-12 וה-14.

נסקור מהדוגמאות הרבות שתיים בלבד: הראשונה — אורח-הפעולה הטקטי והאופרטיבי של פלדמרשל רומל. ברמה הקרבית ממש — תמש הוא בנשק הנ"ט שלו — ובשריון שלו —

כמו במגן ובחרב. כאשר היריב חובט בו בשריון נו — מוקהית מהלומה זאת על-ידי מערך התותחנים בני 88 המ"מ המפורסמים. ורק לאחר שהצליח להשיג בדרך זו הפרדה בין טנקי היריב לבין הגייסות-הנלוים שלו, שולף רומל את חרבו — משגר שריונו להתקפה.

ואילו ברמה המערכתית תוקף הוא את היריב במקום ה„רך" — ולא במקום הקשה. אין הוא מחפש את הדוקרב האבירי, של לחימת שר-

לסייע — אם רק הובנו נכון — למנסחי תורת הלחימה של צה"ל. ונמנה רק אחדים מהם: — כאשר הושגה התמוטטותם של מערכי-ההגנה שלמים עקב תמרונם של שריון — תמרון עקיף, המכוון לעורפם של מערכים אלה — פירושו של דבר היה ניצול אחת של הנשק העיקרי של חיל זה. שהוא, לפי דברי גודריאן, המנוע ולא התותח. התמוטטות זו של ההגנה באה גם מפני שהיא חסרה היתה אמצעים אנטי-שריוניים בכמות ואיכות מספיקות. הן מבחינת עומק מתחמיה בכלל, הן מבחינת עומק שדות-המוקשים שלה בפרט, והן מבחינת צפיפות הנשק הנ"ט. יעילות תפעולן ושיעורן הפעולה שלו עם חיל-התותחנים. ונזכור גם הזיונות אחרים: שיתוק של עוצבות-שריון שלמות אך ורק בגלל עדיפותן האוירית של היריב — ומאידך גיסא, שיתוק של עוצבות-שריון אחרות מחמת שיבוש במערכת התחזוקה שלהן, ובפרט בשל „סתירת צינור-הדלק" מסיבות שונות.

חכמת המלחמה על הדלפק

אלא סאנדוויץ' עם בקניק, או סאנדוויץ' עם גבינה, וכן-הלאה. מכאן נמצאנו למדים, בעצם, עד כמה חשובים דיוק — וניסוח ממצה ומחור שב מכל בחינותיו של הענין — במתן הגדרות; ועד כמה עלול ניסוח קצר-מדי, או מקוטע-שלא-מדעת, לגרום לאי-הבנות.

אכן, אין זה כלל גורע מצלילותם ובהירותם של הכללים וההגדרות — דהיינו, מאותן תכונות שבהן חייבת להצטיין כל תורת-לחימה — אם יסויגו כללים אלה במספר סייגים הכרחיים, ואם יגונו ע"י ציון של האפשרויות השונות שתתכנה במציאות.

כך, האם לא היה, למשל, נכון יותר לומר: „התנגשות של שריון-בשריון עשויה להכריע בתנאים טקטיים, אופרטיביים ואסטרטגיים מסוימים ומוגדרים — ומאידך גיסא, בתנאים אחרים יש לבקש דרכים אחרות, ואמצעים אחרים, להשגת הכרעה?"

על כל אותן שאלות מרובות המכבידות כבר ממילא על מטפחי תורת-הלחימה של צה"ל, מרשה לעצמו כותב טורים אלה להוסיף את השאלה הזאת.

נכון אמנם שנסיון זה מצומצם למדי. במלחמת-הקוממיות כמעט ולא פעלו מצד הערבים יחידות-שריון שלמות בתור שכאלו, בתפעול מרוכז וללא-פיצול; ובמידה שהופעלו כיחידות שלמות — הרי פעלו לרוב לפי אורח-הפעולה שהיו מיושנים כבר אז, ושהיה בהם (למשל, אצל הסורים) בעצם משום חיקוי לאותם אורחי-פעולה של שריון צרפתי, בנוסח שמלפני מלחמת-העולם השניה, אשר כידוע לא הצדיקו עצמם גם שם. ואילו במידה שהופיעו יחידות כאלה בצה"ל, היה להן — מבחינת ההרכב, טיב החימוש ואופן השימוש הטקטי בהן — יותר אופי של „קבלריה ממוכנת".

כן אמת היא שבמבצע „קדש" נעדרו כמעט לגמרי קרבות שריון-בשריון — ועל כך יצטער מי שרואה כתכלית ההתנגשות-המזוינת את הלחימה עצמה, ולא את השגת המטרה.

אולם דומה שבמערכה זאת הופיעו מספר זיונות שכל אחד מהם, וכולם ביחד, עשויים

האם יש להסיק מכל האמור את המסקנה כי בין אורחי-הלחימה העיקריים של חיל-השריון — זה חיל-התמרון הראשי והמובהק של הזרוע-היבשתית — אין למנות את ההתנגשות שריון-בשריון?

כמובן שיכולים ויכולים להתרחש מצבים טקטיים רבים — ולפרקים גם מצבים אופרטיביים — שבהם התנגשות כזאת אפשרית וגם הכרחית; ויש לאמן את הגייסות לעמוד בה בהצלחה. אולם הכרה זאת, וכל מה שנובע ממנה לגבי ארגון ואימונן של העוצבות והיחידות המשורינות, אינם זהים כלל וכלל עם תורת-לחימה הקובעת באופן פסקני — ומבלי ההבהרה הדרושה בצדה — כי „מערכה שלמה, ואף המלחמה כולה, עשויות להיות מוכרעות על-ידי קרב שריון-בשריון".

יתכן ותמציתה של חכמת-המלחמה — ומעל לזאת, של חכמת-החיים כולה — היתה כתוב בה פעם על דלפקו של בית-קפה מפורסם, ששיחק תפקיד בלתי-מבוטל בתולדות ההגנה ובצעדי-בראשית של צה"ל. חכמה זאת נוסחה כדלקמן: „לעולם אל תגיד סתם סאנדוויץ' —